

Asia: VN/501/2020

Lausuntopyyntö iäkkäiden henkilöiden palvelukokonaisuutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Palveluntuottaja

1. Sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen sekä nk. tavallinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Palveluasumisella tarkoitetaan (kunnan järjestämässä) palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Erona tehostetun ja tavallisen palveluasumisen välillä on, että tehostettu palveluasuminen sisältää ympärivuorokautiset palvelut. Voitaisiinko tavallisen palveluasumisen käsite mielestänne poistaa lainsäädännöstä?

Kyllä

2. Jos tavallisen palveluasumisen käsite poistetaan lainsäädännöstä, pitäisikö muutoksen koskea vain iäkkäiden henkilöiden palveluasumista?

3. Jos tavallinen palveluasuminen (kunnan järjestämässä palveluasunnossa) poistuisi palveluvalikosta, pitäisikö kunnan sosiaalitoimella olla velvollisuus joissakin tapauksissa järjestää asiakkaalle hoitoa ja huolenpitoa turvaavien palvelujen lisäksi myös asunto?

Kyllä

4. Jos tavallinen palveluasuminen jää lainsäädäntöön, pitäisikö omaishoidon tuesta annettua lakia muuttaa niin, että omaishoidon tukea voidaan myöntää myös tavallisen palveluasumisen asiakkaille?

Ei

5. Pitäisikö tehostettua palveluasumista ja muita asumis- ja palvelumuotoja voida toteuttaa samassa toimintayksikössä?

Kyllä

6. Voitaisiko iäkkäiden henkilöiden asumisen monimuotoisuutta edistää muilla lain muutoksilla?

Kyllä

7. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 6, kuvatkaa, millaisilla muilla lainmuutoksilla asumisen monimuotoisuutta voitaisiin edistää.

lääkäiden henkilöiden asuminen voitaisiin jaotella tehostettuun (ympäri vuorokautinen henkilöstö) ja muuhun tukiasumiseen. Muu tukiasuminen sisältäisi kaiken sellaisen asumisen, jota ikäihminen tarvitsee toimintakykynsä heikentyessä, avun tarpeen kasvaessa ja silloin, kun hän ei enää pärjää itsenäisesti omassa kodissa. Muun asumisen muotoja voisivat olla mm. nykyinen kevyttä tukea ja yhteisöllisyyttä tarjoava senioriasuminen, tavallinen palveluasuminen jne. myös mahdolliset uudet ikäihmisten asumisen konseptit. Siirtymä näiden välillä tulisi olla joustavaa ja toteutua ikäihmisen toimintakyvyn ja avun tarpeen perusteella ja muuttuessa mutta kuitenkin jonkinlaisten yhtenäisten valtakunnallisten kriteerien pohjalta yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi. Erillistä tukea tarjoavia asumismuotoja tulisi olla tarjolla joko samassa yksikössä tai ainakin samassa korttelissa, jotta asuinympäristön ja ihmisten tuttuus säilyy palvelutarpeen ja asumisen tarpeiden muuttuessa.

8. Sosiaalihuoltolain 21 §:n 3 momentin mukaan palveluasumisen saannin edellytyksenä on, että henkilö tarvitsee soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostetun palveluasumisen saanti edellyttää lisäksi, että hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautinen. Pitäisikö laissa määritellä tehostetun palveluasumisen saannin edellytykset nykyistä tarkemmin?

Kyllä

9. Kotipalvelun sisältönä on sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittaminen tai niissä avustaminen. Nämä toiminnot ovat: asuminen, hoito ja huolenpito, toimintakyvyn ylläpito, lasten hoito ja kasvatus sekä asiointi. Luettelo ei ole tyhjentyvä. Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut ovat: aterian-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Pitäisikö kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut erottaa omaksi palvelumuodokseen?

Kyllä

10. Vastaavatko kotipalvelun ja tukipalvelujen käsite ja sisältö nykyisiä asiakkaiden tarpeita vai pitäisikö palvelujen nimikettä ja/tai niiden sisältöä muuttaa?

Kyllä

11. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 4/2020 vp), jossa vanhuspalvelulakiin ehdotetaan säännöksiä tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoituksesta. Pitäisikö myös kotihoidon henkilöstön määrästä säätää lain tasolla?

Ei

12. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 11, kuvatkaa millä tavalla asiasta pitäisi säätää. Olisiko esimerkiksi Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:6) oleva suositus kotihoidon henkilöstön määräytymisestä toimiva tapa?

Henkilöstömitoitus ei varmista hyvää palvelun laatua etenkin kotihoidon kaltaisessa toiminnassa, kyse on pikemminkin siitä, minkä kuntoisia ikäihmisiä ylipäänsä voidaan hoitaa kotona arvokas ikääntyminen varmistaen ja kuinka paljon aikaa hoitajalla on mahdollista käyntiin käyttää esim. muistisairaana ikäihmisen ohjaamiseksi arkitoimissa.

13. Tukeeko nykyinen vanhuspalvelulain säännös toimintayksikön johtamisesta (21 §) riittävästi johtamisen kehittämistä?

Kyllä

14. Mitä muuta haluatte tuoda esiin iäkkäiden henkilöiden palveluja koskevan lainsäädännön kehittämisestä?

Selvityksessä otetaan valitettavan vähän kantaa ikäihmisten hoidon ja hoivan sisältökysymyksiin ja esimerkiksi toimintakyvyn ylläpitämiseen tähtäävä ennaltaehkäisevä toiminta jää vaille huomiota lähes täysin. Selvityksen pääpaino on palvelujärjestelmän nykyisten palvelumuotojen käsitteiden ja niiden suhteiden pohdinnassa. Tämä tuskin ratkaisee ikäihmisten palvelujen hyvää laatua tai toiminnan kustannustehokkuuttakaan. Laissa/palvelujen kehittämisessä tulisi ottaa selkeästi kantaa ennaltaehkäisevän ja toimintakykyä edistävän sekä tukevan toiminnan järjestämiseen osana vanhuspalveluja (jo ennen palvelutarpeiden ilmentymistä ja niiden alkuvaiheessa). Lisäksi lakiin tulisi kirjata velvoite palvelutarpeen arvioinnin sisältövaatimuksista koskien mm. toimintakyvyn arviointia ja siinä käytettäviä mittareita. Nykyisellään palvelutarpeen arviointi kotihoidon myöntämisen osalta voidaan tehdä asiakkaan kotona ilman, että asiakkaan todellista selviytymistä arkitodellisista havainnoista, pelkän keskustelun pohjalta. Tällöin ongelmaksi nousee esim. muistisairaiden asiakkaiden todellinen ohjauksen ja avuntarve, joka saattaa jäädä havaitsematta ja johtaa liian kevyisiin tai riittämättömiin palveluihin. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää kotihoidon eri toimijoiden ja palveluntottajien väliseen yhteistyöhön, joka edelleen näyttäytyy pirstaleisena. Palvelukokonaisuuden koordinoituvastuu ja käytännön toteutus tulisi olla nykyistä vahvemmin määritetty. Lisäksi omaisten mahdollisuus olla mukana osana kotiin tarvittavan palvelun kokonaisuutta ei nykyisellään toteudu niin hyvin kuin se olisi mahdollista johtuen huonosta tiedonkulusta eri tahojen ja omaisten välillä. Tieto ikäihmisen tilanteen ja palvelun muutoksista saattaa jäädä tulematta tai se tulee viiveellä, jolloin omaisten mahdollisuus vaikuttaa palvelujen suunnitteluun ei toteudu lain edellyttämällä tavalla esim. muistisiraan ikäihmisen kohdalla. Kokonaisuutena selvityksen esiin nostamat tavoitteet ja asiat jäävät melko yleiselle tasolle ja ovat osin myös hyvin kaukana siitä, miltä vanhuspalvelujen arkitodellisuus näyttäytyy esim. palvelujen saannin ja niihin vaikuttamismahdollisuuksien osalta. Osa kotihoidon piirissä olevista ikäihmisistä on liian huonossa kunnossa asuakseen kotihoidon turvin omassa kotona ja niin ikäihminen kuin omaisetkin joutuvat kohtuuttomiin tilanteisiin ja jopa taistelemaan saadakseen ympärivuorokautisen hoitopaikan. Siksi yhtenäiset kriteerit ovat tarpeen.

Mäkelä Aino

Lahden Diakoniasäätiö sr. - Tiina Mäkelä, toimitusjohtaja